

večer, kadar ni vetra in se kaže, da bo drugo jutro rosa ali pa deževno; tako dela več dni zaporedoma. Bolhe zginejo po njem, lan raste veselo, in že v 3 tednih se vidi očitno, kaj premore mavec.

Različna vrednost stelje.

Za slamo je mah naj bolja stelja, hoja obilno z mahom zmešana je pa še bolja, resje in mlade vejice smerečje in jelove so pa slaba stelja zato, ker le počasi strohne, tedaj tudi le debeli zemlji teknejo; naj manj za steljo in gnoj pa je listje vredno. Če se v gorah bukovju jemlje suho listje, 1 cent take pobrane stelje pri 120letnem posekovanju naredi škode za 6 kubičnih čevljev na lesu, 5 kub. čevljev pri 100letnem in 4 kub. čevlje pri 80letnem posekovanju. V bukovji in smerečji na gorah naj se 40 do 50 let čaka s poberanjem stelje; od listnatega drevja naj se grabi stelja pozno poleti in v začetku jeseni, v hojevji pa pozneje v jeseni.

Starozgodovinski pomenki.

O imenu Styria, Štirsko, Štajarsko, Steiermark.

Razložil Davorin Terstenjak.

Že v svojem spisu „o Noriku in Noreji“ sem oglašil ¹⁾ gornje ali noriške Tauriščane za Slovence, in po vsestranskem pretresovanju še sedaj ne morem terditi drugega. Noben klasik teh Tauriščanov nima za Kelte; edino ime „tauro“ pa nič ne dokaže, ker je apelativno, kar nista spoznala samo ostroumna izpraševavca Otfrid in Joanez Müller ²⁾, temoč tudi Diefenbach, nar imenitniši preiskavec zgodovine Keltov, terdi rekoč: „Kteri koli pomen je utegnilo imeti prvotno pleme tega in mnogih drugih imen — in en pomen je moglo imeti, — toliko je gotovo, da ga nahajamo razširjenega čez obilo krajev in narodov, da ni moglo biti le keltiško, — tedaj tudi brez zgodovinskih faktorov ne pripuša veljavnega sklepa zastran keltiškega izvira ³⁾.“

Da so gornji Tauriščani bili z Noričani enake narodnosti, vidimo očitno iz Strabona, kateri piše: „k Noričanom spadajo tudi Tauriski“, in iz Plinija: „nekdaj Tauriščani sedaj Noričani imenovani“.

Od teh noriških Tauriščanov se imajo dobro razločevati enako se glaseči Tauriski Polybia, od katerih Diefenbach pravi, da so celo ali pa na pol ligurskega pokolenja ⁴⁾. Po Štefanu bizantiškem se ti Tauriski tudi velijo Taurini, po Eratostenu: Teriski in Tauroi. Te Tauriske rimski pisatelji in tudi gerški zmiraj štejejo k ligurskemu plemenu, in njihova domačija je bila v Galii čezpadanski, kjer je njih glavno mesto Augusta Taurinorum — dnešnji Turin stalo ⁵⁾. Učeni še niso edinih misel, kakošne narodnosti da so Liguri bili. Mannert je ima za naj čistejše in naj starejše deblo Italov ⁶⁾ ter pravi, da so Lepontii, Orobii, Oksubii in Euganei njih soplemeniki. Ukert ⁷⁾ še k njim prišteva Ambrone. Dosti življev pričuje za sorodnost Pelazgov. Za čisto keltiško pleme teh Tauriskov nobeden ni spoznal ne star ne nov kritičk zgodovinoslovec.

Vendar Tauriščani, kateri so na dolnji Savi, Dravi in Dunaji (Donavi) stanovali, so po Strabonu bili keltišk rod, in za takošnega sem jih spoznal tudi jaz. Da pa gornji ali noriški Tauriščani, ktere nam popi-

suje Strabon okoli Aquileje in Nauporta, in od katerih Plini pravi, da so enaki z Noričani, niso bili Kelti, nas spet prepričujejo klasiki. Livi, Plini, Strabon in Ptolomej čezpadanske Tauriske imenujejo ligursko pleme; ako bi noriški bili z unimi sosodni, gotovo bi Plini, Strabon in Ptolomej, kateri o noriških govorijo, ne bili zamolčali te sorodnosti. Ravno tako bi bil Strabon, kateri očitno pravi, da dolnji Tauriščani so bili keltišk rod, Tauriščane kraj Aquileje in Nauporta, katerih soplemenike imenuje Noričane ¹⁾, oglašil za Kelte, ako bi bil kakošen temelj imel za to. Nasledniki teh Tauriščanov so še živeli do 10. stoletja po Kr. od Aquileje do visokih solnograških tor, in pisatelji so jih narodski imenovali Vinde, sami pa so se imenovali Štirčani.

Po mojem mnenji noriški Tauriski rimskih pisateljev niso bili drugi, kakor Štirčani, katerih ime še dnešnji den sluje. To ime ni kje nastalo v srednjem veku, marveč je slulo za Rimljana, ker na Peutingerjevi tabli nahajamo rimsko postajo Štiriato, ktero Muhar pri dnešnji Strehovi išče ²⁾. Tudi na nekem rimskem spominku, kateri je najden bil pri Windischgarstenu kraj reke Stire (Steyer), se je našla beseda Stiriates ³⁾, — je toraj dokazov zadosti, da beseda ni iz srednjega veka, in da ime Štirčan, Štyrus, Steirer ni nastalo po gradu in mesticu Steyer, kakor blodijo naši domači nemški pisatelji.

Dajmo sedaj zgodovino besede Stira, Štirčan kritički pretresti, in prepričali se bodemo, da „Stiriates“ to pomeni, kar Tauriski.

Gotovo je bila v indoeuropejskem prvotnem jeziku korenika: sthur ali sthir znana, ktera je to pomenila kar tur, dhar, gâ, gibati se, teči, rasti, ker enako kakor iz korenike dhar, nahajamo v sanskritskem jeziku pomene sthira = Stier, bik, tudi sthîra, in sthira, zemlja. Toraj ravno tista enakost kakor v besedah gaus = zemlja in krava ⁴⁾, ila zemlja in krava itd.

Za prvotni pomen korenike sthir, sthur = gibati se, teči, rasti, govorijo indo-europejski izpeljanci: na primer gotiški stiur, tôle, mlad junček, althochdeutsch. stior, anglosaksonski steor, junec, bik, rhaetoromanski sterla, mlada krava, v jeziku starih Slovanov stir ⁵⁾, bik, kakor ime božanstva Štirbog, po metatezi Štribog = Turbog, Kilbog, pričuje.

Da je ta korenika res pomenila: „gibati se, teči, rasti“, še pričuje sanskritska beseda sthurin po Wilsonu pack hors (Packpferd); tedaj v ti besedi spet najdemo tisto enakost, kakor v besedi ukšan, vol, ali v vedaiškem narečji tudi konj, kar pričuje, da korenika ukš, ktera v sanskritu pomeni: pomočiti, teči, je izvorno pomenila: gibati se, rasti, ker v pomenu ukšan, vol, je idea gibajočega, rastečega bitja izražena.

(Dalje sledi.)

Za poduk in kratek čas.

Odkod in odkdaj je loterija?

Srečkati (lozati) za to ali uno stvar je že od nekdanj navadno bilo. Gerki in Rimci so srečkali s pesmi Homera in Virgilija ali kakega družega slavnega pesnika; njih bukve so odperali in ta ali uni stavek (verz), na kterege so po naključbi zadeli, bil jim je srečka (loz) za to ali uno početje

¹⁾ Glej „Novice“ tečaj 1854, str. 102, 103.

²⁾ Otf. Müller „Etrusker“ I., 134—5, Joh. v. Müller „Gesch. der Schweiz“ I. 39. Anmerk. 19.

³⁾ Diefenbach „Celtica“ II., 144.

⁴⁾ Diefenbach „Celtica“ II., 139.

⁵⁾ Glej Livi XXI. 38, V. 34, 250—1. Ptolomej III. 1. Strabon IV. Plini III. 5.

⁶⁾ Mannert IX. 1. str. 250—1.

⁷⁾ Uckert II. 2, str. 289—90.

¹⁾ Glej Strabon IX. 27.

²⁾ Muhar „Gesch. der Steierm.“ I. 87.

³⁾ Glej Šafarik „Abkunft der Slaven“ str. 175.

⁴⁾ Glej dr. Kuhn „Zur ältesten Geschichte der indogermanischen Völker“ v Weberovem časopisu „Indische Studien“ I. R. III. Heft str. 339. Da sthira tudi pomeni „zemlja“, terdi Barth. (Glej Barth „Altdeutsche Religion“ II. 129.)

⁵⁾ Lastne imena Štir se še najdejo v staročeskich listinah, in po Slovenskem še danes pravijo močni kravi štirna, veliki pakolača. Pis.

vzame, da diši, kakor muškato grojzdje. Plehata škatljica tega cvetja velja 5 frankov (2 gold.) in je zadosti za 40 do 50 veder vina.

Banaška pšenica

je znana v Evropi kot naj težja v zernu, pa daje tudi naj več moke, zerno pa ima še druge lastnosti, po katerih se, ako je meljivo dobro, razločuje od vsake druge pšenične moke; tu sem spada posebno rumenkasta (žoltasta) barva banaške moke.

Kravár, da je kaj!

Kravár v stari Budi (Altofen) na Ogerskem dobiva za-se in za dva hlapca že od starih časov za 500 krav, da jih na pašo goni, za trideset let 1500 gold. dobrega dnarja na leto. — Naj nihče ne misli, da je to bôsa; peštanski časnik „Lloyd“, ki je blizu tam doma, zagotavlja to za popolnoma resnično in se v tem žalostnega serca spominja ogerske plače — učiteljev!

Naravoslovna drobtinčica.

Kako postaja babje leto?

Menda je vsakdo, ki je hodil v pozni jeseni po polji, že zapazil, da z začetkom mesca oktobra (kozoperska), ako je lepo vreme, so njive in livade premrežene s silo tankimi pajčinami, ki se vlečejo tudi po zraku. Včasih so livade in ozimine tako pokrite s temi pajčinami, da človeku, ako jih ogleduje proti soncu, se zdi, kakor da bi vidil kako jezero ali široko reko. Vse te pajčine so delo silo majhnih pajčkov, kateri niso večji, kakor glavica búcike (knoflice); al to malo telesice jim nadomestuje neizmerna rodovitost ali plodnost. Le neznana drobnost in lahkota te živalice nareja, da, kadar sonce pripeče, se vzdignejo od zemlje in se povzdignejo v zrak, večkrat celo do 200 sežnjev visoko, in včasih jih je toliko, da vse mergolí po zraku. (Neven.)

Dostavek. Naravoslovci terdijo, da pajčine te, ktere so ne le v jeseni temuč tudi spomladi pod imenom „babjega leta“ znane, delajo mladiči mnogoterih pajčkov. Po Bechstein-u in Stark-u jih dela tista sorta, ki se zove „Aranea obtetrix“, po Murray-i „A. aëronautica“ in „geometrica junior“, po Oken-u „Tetragnatha extensa“, pa tudi druge. Slavni Oken mično popisuje to živalico, ki je dorasena 2¹/₄ linij dolga, podolgastega okroglega života, sivo-rujava, z lisico po herbtu in po stranéh, čvetero sprednjih nožic steguje naprej, dvoje zadnjih pa nazaj. On pravi, da nobeden starodavnih pisateljev ne omenjuje „babjega leta“ in da Anglež Chaucer, ki je leta 1400 umerl, je bil prvi, ki je popeval v svojih pesmih to živalico, ki mesca oktobra in novembra sternaša, senožeti in germovje preprega s svojim pajčolanom, kateri je tako lahák, da ga vsaka sapica razterga in nese v zrak. Kmetje pravijo, ko vidijo spomladi po zraku plavati te pajčine, „da poletje pride“, — v jeseni pa (in takrat jih je več viditi), pravijo, „da poletje slovo jemlje“. V jeseni se skrivajo v votle bilčice na sternaših ali padajo na tla, kakor hitro se jim kdo bliža, zakaj že od deleč čutijo stres svojih spredenih nitk; zato tudi ni lahko brez marljivega iskanja kake živalice vjeti; če se pa čaka do jutra, da rosa mine in so pajčine suhe, takrat pa vse mergolí in v pol uri se jih vjame lahko tisuč in tisuč. Kaj jedó, nihče prav ne vé; da mušic ne, je gotovo; če se rušnja, na kateri sedé, poškopí z vodo, serkajo vodne kapljice požrešno ter živé do decembra. Pajčina njih se rabi tudi zoper merzlico in za rane, da se kri ustavi; pripoveduje se tudi od neke kmetice na

Moravskem, da si je na lice, ktero je rak jedel, pokladala pajčin „babjega leta“ in potem se ozdravila. Ne vemo pa, je li to resnica, je li ne; prodamo, kako smo kupili.

Starozgodovinski pomenki.

O imenu Styria, Štirsko, Štajarsko, Steiermark.

Razložil Davorin Terstenjak.

(Dalje.)

Pa še tudi v drugih pomenih je korenika sthir, sthûr s svojo sestrico enakega pomena dhar sorodna. Kakor je iz dhar postalo dhara, aqua (zato dhârâdhara „aquam ferrens“ po Pottu), tako so iz sthir, sthur postale imena rek: Stura v Galii čezpadanski, Štira reka v Serbii, Štir reka na Poljskem, Štira, ponemčena v Steyer, v zemlji noriški.

Kakor je iz dhar postala dharmâ, slovenski tarma, terma, terba, in iz terma — termast, tako iz gotiškega sthur = Stier izpeljava Diefenbach, ostroumen jezikoslovec, staronemško: stiuri, fortis, in sturr, starr, störrisch, šotiški: stoor, stour, strenus, austerus ¹⁾.

Tudi s koreniko „tur“ ima enake tvarine, na primer, tura, sansk. bik in zvezda, althochd. sturi, fulmen, primeri novonemško Stirn, Gestirn.

Kakor je korenika tur stvorila pomene: tura, tauros, taurus, umbriški turut, letiški taure, slovenski tur, tor, tar, ter ²⁾, starokeltiški tarvos, gaedeliški tarw, tarbh, kar vse pomeni bika; pa tudi besede: turan, tor, teur (perva indiška, ki pomeni mons, drugi iz keltiških narečij in pomenite po slovniki panse, eminence, mountain, to je, goro — toro), — tako tudi korenika sthir, sthur ni samo stvorila pomenov sthira, sthura, Stier, Štir, steor, temoč tudi v starem visokonemškem jeziku stiuri = apex, culmen, enako koreniki: idh, idha, idhava, terra, taurus, idha, mons, slov. Idria, ila, terra in vacca, slov. Ilovica, Ilok, ilova gora — imena gorá.

Izraz Stiriates, Stirčani toraj zna pomeniti: monticolae, incolae apicum, culminum = Krajnci, Korošci, Horvatje, ali pa cultores tauri, častivci Štira, Štirboga, Turboga, Kilboga. Ker se je ta beseda ohranila za poznamljanje vod, rek in bika pri starih Slovanih, kdo tedaj zamore tajiti, da se ni poznala beseda štir tudi v pomenu tora, gora, kar? Dnešnje poznamljanje „Steir“ je iz Štir, kakor Šafařik prav piše: Steier ist aus dem slovenischen štir, štira, wie Weichsel aus Visla, Leipa aus Lipa, Neisse aus Nisa, Feistritz aus Bistrica gemacht; unmöglich hätte der Deutsche selbst sein Wort Stier in Steier verdrehen können ³⁾.

Ako Plini pravi, da so se Noričani prej veleli Taurisci, tedaj to zna biti prestava domačega poznamlovanja, ali pa vlada v tem poznamlovanji enaka razmera kakor v imenovanji Slovincov od Nemcov, ki jim pravijo Winden, Windische. Tudi so utegnili Rimljani to ime od Noričanov sosednih Keltov dobiti, pri katerih je beseda taurisk tudi izrazovala to, kar Štirčan Berg, Felsenbewohner. Po Ptolomeji so „Norikoi“ le posebna betva

¹⁾ Diefenbach „Vergleich. Wörterb. der goth. Sprache“ II. 163. Nr. 163.

²⁾ V slovenskem jeziku pravijo bičku: terc, tercelj, terkslj, toraj velikemu: terks, po metatezi treks, zato imena: Voltar, Voltrex = Voltreibus, Vojapus na krajnskih kamnih, Voltur, Voltér, Voltreks je sestavljeno po analogii, kakor Auerochs, bujvol (uj=i, primeri mujvati in mivati), bivol, odtod nemški Büffel. Kako neskončno radi so stari Slovenci po tej šivatu posvečeni živali imenovali gore, vidimo iz prikladov, postavimo Ter, Govt, gori pri Mozirji, Terbovljca, gora v sosesčini vasi Radomerja in visoke Raduhe.

³⁾ Šafařik „Abkunft der Slaven“ str. 176.

noriske pokrajine bili. Ko je Rimljan to pokrajino premagal, je gotovo zategavoljo vpeljal politično ime naroda „Norikum“, da se narodu berže spomin na politično samostalnost iz spomina zbrise ¹⁾. (Dalje sledi).

Ozir po svetu.

Zakonik kneza črnogorskega.

□ Knez Danilo je dal podložnikom male knežije svoje letos prve pismene zakone ^{*}), ki so bili v Medakovičevi tiskarnici v Novem Sadu po cirilski natisnjeni z napisom: „Zakonik Danijla I. knjaza ^{**}) i gospodara slobodne crne gore i brdah“. Le 32 strani (na 4kah) ima ta knjiga, vendar se mora reči, da je imenitna. Učen pravdoznanec nemški, ki zna dobro tudi po serbski, ponemčuje zakone Danilove že za nemške „sodne novice“ (Gerichtszeitung) in jih misli ondi tudi presoditi. Kdor želi kaj več zvedeti, naj pazi tedaj na prihodnje liste imenovanih novic. Jaz hočem tukaj v misel jemati le one reči, ktere se mi dozdevajo najimenitnejše.

Danilov zakonik obsega različne zakone: kazenske in nekazenske ali deržavljanske, pa tudi cerkveno, javno in mednarodno pravo, pravdni red, vvod davka itd. — vse na kratko v 95 „pravil“ (paragrafih). Kazenski zakoni niso ločeni od nekazenskih itd.; zakoni se versté tako, kakor so prihajali na misel postavodajavcu — prav po domače. Našim pravdoznancom morebiti to ne bode po godu; toda gledé na stvar in na malo število „pravil“ ne škoduje to temu „zakoniku“ nikakor. Tudi beseda ni slaba, skladanje besed do malega res slavensko — bolj glagolsko kot imensko. Le sem ter tje je zapeljala spisatelja (tajnika kneževega M. Medakovič-a) tujščina. Vendar se zna ti kojigi od kraja do konca, da je izvirno-slavenska. Marsikdo bi se naučil iz nje tudi to, kako treba pisati zakone priprostim ljudem. To štejem ročnemu gosp. pisatelju na posebno slavo. Ugodno je tudi to, da razklada on manj znane ptuje besede sproti s slavenskimi. Vsak presojevavec tega zakonika gledaj pa posebno na potrebe priprostih Črnogorcov in na uzroke tega ali ónega zakona. Prehudo ga utegne soditi tisti, kdor ne zna pravega uzroka te ali óne naredbe.

Ni težega kot staro zakorenjeno navado vsega ljudstva ali naroda zatreti; zakaj vsaka taka „národna“ navada je narodu nekako sveta, toraj se je težko in pretežko iznebljuje, posebno pa, ako kako navado njeno ime samo po sebi opravičuje in lepša. Zato se mi zdí najimenitnejše „pravilo“ 39. ki prepoveda (čeravno ne še popolnoma) glasovito kervno „osveto“ (maščevanje na smert). To pravilo pravi namreč, da se ne sme poslej nikdo več maščevati nad nedolžnim bratom ali rodbenikom ali

svojem „kervnikovim“ (ubijavčevem ^{*}); le nad „kervnikom“ (ubijavcem), ktereга sama oblast „goni“, se sme še maščevati brat za brata itd. — To je tedaj na slavo mlademu pa možkemu knezu prvi korak, da se zatare kervna „osveta“, po kateri je moral doslej v Črni Gori dostikrat z glavo plačati nekrivec za krivca. — Tukaj treba opomniti, da dovoljuje §. 30 vsakemu Črnogorcu in Berdijanu („Brdjaninu“), tedaj (dosledno in razločno) tudi bratu ubitega človeka, da sme tistega ubijavca, kateri uteče iz domače dežele, ujeti ali ubiti vsak, kdor koli se na-nj nameri. — §. 17. pa pravi ne le, da sme, ampak veleva celó, da mora ubiti izdajavca domovine svoje (črnogorske) vsak Črnogorec in Berdijan, kateri zvé, da je izdajavec, in da ga deželna oblast „góni“; drugači bi kaznovali s smertjo njega. Tako morajo pomagati včasih vsi, da se ohrani domá mir in varnost.

Umora ta zakonik ne loči od uboja tako, kakor, na priliko, naš. Od uboja govori le §. 34; o ti posebni priliki se pa uboj ne kaznuje. Namesto „umoriti“ (po naše), veli ta zakonik „samovoljno ubiti“ (§. 4., ki meri na §. 27). — Kako skerbno se je ogibal pisatelj tega zakonika imen samostavnih, to se vidi iz tega, da ni v vsem zakoniku ne imena „ubojstvo“ ne „samovoljno ubojstvo“. Namesto: „koji samovoljno ubojstvo svrši (učini) na (!) čověku“ piše on lepo po naše: „koji samovoljno čoveka ubije“ itd. Res, da treba za sklad glagolski več besed, toda mnogokrat pa tudi veliko manj, kakor v podanem izgledu. Bolj moramo pa marati pisaje za razumljivost, kot zakratkočo.

Hudodelnike „na smert“ obsojene bodo streljali (s puškami), toda le take, kateri puške nosijo in se ž njimi branijo; hudodelnicam „na smert“ obsojenim bodo pa glave sekali.

Mičen je §. 18, ki veli: — „kteri koli Črnogorec „ali Berdijan, ali ktero pleme ^{**}), ali vas (selo), ali „bratstvo“ ne bi hteli iti nad občnega sovražnika, vsakemu „takemu nemarnežu in strašljivcu naj se vzame orožje, da „ga ne bode smel vse žive dni več nositi, in da ne bode „mogel med drugimi nikdar več poštenja imeti; verh vsega „tega naj se mu opaše ženska „opregljača“ ^{***}), da se bode „znalo, da nima možkega serca“. Te pokore se bodo bali ponosni Črnogorci menda bolj kot smerti.

Dvoboj („mejdan“) ni prepovedan; le pomagati ne sme bojevavcem nikdo (§. 40.)

Ako kdo koga rani, óni bo moral plačati koliko toliko ranjencu: 100 tolarjev, ako izgubi ranjenec roko, 60 tolarjev za oko itd. — Rano „kmetovati“ se veli: rano ceniti.

Druge kazni razun denarne plače ni za rane. Tega zakona ne bode menda hvalil nikdo; hvale vredna je pa naredba, da se ne bode mogel nobeden na smert obsojen hudodelnik odkupiti. (Konec sledi.)

Novičar iz avstrijskih krajev.

Iz Dunaja. Dr. Miklosič, ktereга so spet letos izvolili za dekana oddelka modroznanskega, izdeluje marljivo 3. del velike slovnice svoje (Formenlehre); vendar ga ne bode še skoraj na svetlo, ker bode jako obilen. — 3. zvezek „berila“ slovenskega za viši gimnazi misli še le potem pregledovati početi, kadar dodela svoje imenovano delo, to je, 3. slovnice. Staroslovenščine se učí letos veliko učencev in pripravnikov učiteljskih. Sloveče glasoznanstvo (Lautlehre), to jo, 1. del velike slovnice Miklosičeve razsvetljuje čedalje bolj temo jezikoznansko.

Iz Predoselj pri Krajni 30. okt. V. P. Že je mesec minul, od kar nas je žalostna kolera zapustila. Mar-

^{*}) Pod imenom „ubijavec“ razumeva zakonik Danilo tudi „morivca“, to je, „samovoljnega ubijavca“.

^{*}) V Črni Gori pomenja „pleme“ okrožje (Bezirk. Vuk.)

^{***}) Volnat pisan zástor ali birtah. Pis.

¹⁾) Pa kako se bodo razložile imena Gabromagum, Idunum, Tasinemetum? To so vendar čisto keltiške, — utegnil bi nam kdo ovreči. Res zamorejo biti keltiške pa tudi slovenske. Gabromag zamore pomeniti: Buchenzelt, Weissbuchenzelt, od gaber in mog, litv. maha, nemški Mach, Gemach. Še cerkvenoslovenščina pozna kalimog, tentorium curru impositum (glej Miklosič „Lexicon paleoslov.“ st. XII.) Idunum zamore pomeniti to, kar Idria = Montanum, primeri dalje doli: Veldun. Celó v zemlji nekdanjih Bodričov (Obotritov) nahajamo Haveledun. Tasinemetum utegne pomeniti Meta Tasine. Tasina je priime Sive. Čehi so jo poznali pod imenom Tasani, od tasati, hin und her stossen, fortstossen. Tudi v Upanišadu (Anuvaka IX.) se Šiva veli: der Fortstossende. Zavoljo met primeri imena vesí Meta = ausgerodote Gegend. Pis.

^{*}) Vsi drugi Slaveni pravijo postavi „zakon“. Da so govorili nekđaj tako tudi Slovenci, to nam svedoči ravno beseda „zakon“ v pomenu današnjem. V sv. pismu se imenuje namreč 7. sv. sakrament (die Ehe) naravnost „das Gesetz“ (zakon). Pozneje je skoval nekdo po nemški besedi „Ge-setz“ „po-stava“. Zakaj pa je ljudstvo ptujko sprejelo, to vgane lahko vsak.

^{**}) Po rusovski zato, ker je Serbom zdaj „knez“ tudi župan (seoski knez. Vuk.) Pis.

vzrok bolezni, to je pomoček. Kar tedaj to — prvo znanje zadeva, učé skušnje čveterih let na Štajarskem gotovega tole, daje grojzdje toliko manj gnjilo, kolikor bliže tal je viselo in kolikor bolj je bilo od perja ali trave pokrito. Nekteri vinorejci so grojzdje, kterege se je plesnina že prijemala, s smerekovimi, jelšovimi in enacimi vejami pokrili in plesnino ustavili. Grojzdje na brajdah, pod kakošno streho, pri zidovji, sploh na visokem, je rado plesnelo. Če manj je kraj za *terto bil ugoden, manj je gnjilo grojzdje. Terte,* ktere so stale proti soncu, kadar izhaja, so imele več plesniva na sebi od tistih na južni in zahodni strani. Grojzdje na močni in zdravi terti je manj bolehalo kakor na stari, ki je malo gnala; na eni terti so bili zdravi in bolni grojzdi in celo na enem grojzdu so bile tam pa tam spodnje jagode zdrave, zgornje pa bolne. Tega si ne moremo drugač razjasniti, kakor da terta, čeravno edina mati vsemu svojemu grojzdu, ni vsim grojzdom in ne vsim jagodam enakega živeža dajala. V debeli zemlji s skorjo poverh, posebno če ni bila globoko skopana (zrahljana), in na pusti zemlji je grojzdje bolj gnjilo, na močni pa globoko zrahljani je gnjilo manj. Od nobene tertne sorte se ne more za gotovo reči, da bi bila bolj ali manj plesnini podveržena, ako je v tacih okoljšinah, ki so bolezni bolj postrežni; sploh so plesnele veliko bolj pozne z belim grojzdom, kakor zgodnje in černe; nektele lani bolne terte so bile letos zdrave. — To so skušnje iz Štajarskega. Prejeli smo te dni tudi iz Brežic na Štaj. dopis, v katerem marljivi gosp. Z. skuša natoro grojzdne bolezni odkriti, ter pravi, da izvira ona od hudih zimskih mrazov in pozeblin. Čeravno to mnenje ne more obveljati, vendar svét: naj bi vinorejci naši se sploh ravnali po šegi nemških vinorejcov in v jeseni terte. kar jih je za grubanje, pogrubali, druge pa na tla položili in jih saj toliko z zemljo pokrili, da bi terte po tleh ali saj do tal ležale, — zamore iz drugega vzroka koristen biti.

Starozgodovinski pomenki.

O imenu Styria, Štirsko, Štajarsko, Steiermark.

Razložil Davorin Terstenjak.

(Dalje.)

Beseda štir v pomenu bik in gora in kot ime rek je toraj domačnica azijatiška, in takošnih imamo več, posebno v imenih rek, gor, krajev in mest slovenskih, kakor tudi v lastnih imenih. Ker so za jezikoslovca važne, jih hočemo nekoliko pretresati.

Ena takošnih domačnic (indigenov) azijatiških je beseda *ac*, ktero še tudi naš slavni slovničar Janežič pozna, samo malo po koroškem govorjenji spremenjeno *ajec, ajc, Hügel, Spitze* ¹⁾. Korenika je sanskritiška: *ačh, ausdehnen, einnehmen*, in ima enako v glagolu *uč, anwachsen, ausdehnen*. Ker pa smo čuli, da besedi, ki izrazujete rasti, gibati se, ste stvarile pomene: *gora, berdo, n. p., verdh, crescere, slov. berdo, mah, crescere slov. mohila, mogila*, tako je tudi glagol *ačh, uč* stvaril sansk. *uččas, erhaben, povišan*, in imena slovenskih gor: *Ušava za Učava, učka gora, Uce, Hacar* (na Koroškem), *Vacman, Ocar*, ponemčeno *Otscher* v Austrii; dalje imena roda karpatiškega: *Huculi*, to so Plinievi: *Azali*, in rodovin slovenskih prebivajočih na planinah: *Ac, Acman, Ucaunik (Ucalnik), Vucounik (Vucolnik), Hucounik (Hucolnik), Ucman* in celo na

rinskem kamnu v koroški zemlji najdenem stoji ime *Hucia* ¹⁾, *die hohe, erhabene*.

Druga takošna azijatiška domačnica je *as*, kar v sanskritu pomeni „bewegen“. Kakor je glagol *tur*, kateri tudi pomeni „bewegen“, stvaril besede *turan, taurus, tora, der Berg*, tako tudi korenika *as*, zato ruski: *osil, osilka* = mogila, in imena *gor, bregov in hribov slovenskih: Osilca* po metatezi *Oslica, Osil, Osounik, Osilnik, Asilnik*, ponemčeno *Asling*, in ime roda Plinijevega in Tacitovega v Panonii *Osones* = *Azali, Gebirgsbewohner, kterege Tacit očitno loči od nemškega*, in pravi, da so poseben panonsk jezik govorili ²⁾. Še imamo po Slovenskem rodovine prebivajoče po planinah z imenom: *As, Aslj, Asman*. (Glej: *Repertoire des Taufbuches der Pfarre Prasberg*).

V versto takošnih besed še spada ime reke *Digič (Deigitsch)* v kanjuški dolini na Štirskem, in *Dija*, ponemčeno *Thaya, Taja* na Moravskem; v pismih srednjega veka *Diguncia*. *Digič, Dija* pomeni naravnost vodo. V poljskem jeziku še se je ohranila beseda *Dingus, Fest der Wasserbegiessung*.

Tudi ime rečic slovenskih *Raba, Rabnica* v to versto spada od sansk. korenike *rab, sprudeln*; dalje ime češke reke *Vatava* od sansk. korenike *at, bewegen*, z *digamo vat*, zato *vata* = veter, *das sich bewogende*.

(Dalje sledi.)

Ozir po svetu.

Zákonik kneza černogorskega.

(Konec.)

Knez je oseba „neprikosnovena“ *), to je, nikdo se ga ne smé (z zlim namenom) dotekniti, ali razžaliti ga. Kdor to stori, ónega bodo kaznovali tako, kakor hudodelnika, kateri „samovoljno“ človeka ubije, to je, s smertjo.

Paličanemu (tepenemu) biti je Černogorcu največa sramota; vendar je ustanovil mladi knez to kazen za tatove, smert pa za cerkvene tatove in za take, ki bi kradli poslej trikrat.

Doslej je bila navada, da so hodili Černogorci pred sodni stol s kamnom za vrat obešenim, ter so se sklanjali pred sodniki kakor sužni. — To je zdaj prepovedano „slobodnim“ Černogorcem in Berdijanom; postavodajavec preti pa krivičnim sodnikom s hudo postavno kaznijo in dodeljuje (v §. 1.) vsakemu Černogorcu in Berdijanu jednako pravico pred sodnim stolom. — Ako bi kdo kaj prepovedanega storil s tem bolj pijan, korili ga bodo, toda na pol manje kot treznega hudodelca. (§. 93.)

Kazni za nektele hudodelstva so res da hujše kot pri

¹⁾ Rodovine: *Ac, Acman, Ucaunik, Voucounik, Hucounik* živijo v staroterški fari okoli slovenjega Gradca, v moziški (Prasberg), na Krasu, kakor kerstne bukve teh far pričujejo. Rimski napis, v katerem stoji ime *Hucia*, glej pri *Ankershofen-u* „Handbuch der Gesch. Kärnth.“ V. 573. — Iz *Azali* (znamenita je ta okoliščina, da se je glavno mesto *Acalov* zvalo *Bregation*, toraj prav naravno po svoji legi) je postalo *Huculi*, kakor iz *Acman Ucman*. Glasnika *h* in *v* sta digamata; primeri *okno, hokno, vokno*. Glasnik *a Huculi* obračajo radi v *u*, n. pr., *krul, kruva* za *kral, krava*. *Azali, Acali, Huculi* toraj toliko pomeni kot *Osones, Stiriates, Taurisci, Bergbewohner*. Že pridni *Eichhorn* je terdil, da rod v Noriku prebivavših „*Montanov*“, kateri so posebno kohorto utemeljili, je enak z „*Taurisci*“ in da je *Montanus* prestavek domače besede „*Taurinus*“ (*Eichhorn* „Beiträge“ II. 12, 51, 79.) V *Karpatih*, kjer *Huculi* stanujejo, se dve veliki gori nahajate, katerih ena se veli *Matra*, druga *Tatra*. Tudi ti imeni ste takošni domačnici azijatiški in tudi v njima tiči pomen rasti od *mâ* = *mah, crescere*, in brez dvombe je tudi ta tisti pomen imelo, ker *tatra* se v sanskritu najde v pomenu „*altus, visok*“. Komur ne pride tu berzo na misel *Windisch-Matrei* na *Turolskem*?

²⁾ Tacit. cap. 43.

*) Staroslovenski „kosnati“ = dotekniti se.

¹⁾ Glej A. Janežič „Slovník slov.“ pod to besedo.

nikar preveč barv devati na kamen, k večem tri, ker sicer ne bojo lepe in se rade ena v drugo zamažejo. Potem je velik razloček, ktera barva se dene prva na kamen.

Perva naj je vselej tista, ki se mora naj bolj sogreti, da se vsede v marmor, po ti pa po versti tiste, ki manj gorkote potrebujejo. Če, postavimo, hočemo marmor rumeno, rudeče in zeleno barvati, naj se dene naj prej rumena, po ti pa barva drakonove kervi, in naj zadnjič z voskom stopljeni zeleni volk na kamen. Sploh morajo tiste barve, ktere so z voskom stopljene, vselej zadnje biti, ker te se rade razmažejo, če je kamen le enmalo gorak. Za vse barve s terpentinom ali vinskim cvetom mora kamen že pred barvanjem sogret biti; le če se kamen barva z vinsko-cvetnimi raztopljinami drakonove kervi in gumiguta, se kamen še le potem sogreje, ko je bil z barvami že namazan; v ta namen se vzame ponva z žerjavico ali še bolje je zareče železo, in s tem železom se pol pavca nad pobarvanimi kraji sem ter tje šviga tako dolgo, da se barva zadosti v kamen zasede.

Razun marmorja se dajo tudi drugi kamni na to vižo barvati in sicer toliko lože, kolikor večji so kamni.

Nova naprava ljubljanske hranilnice (Sparkasse), ktera gospodarjem poplačevanje njih dolgá polajsuje.

Vodstvo ljubljanske hranilnice je v zboru od 22. pretek. mesca nekaj sklenilo, kar je res velike hvale vredno, in ker nas je naprosilo, naj v „Novicah“ našim gospodarjem, ki so hranilnici na svoj grunt kaj dolžni, ali takim, ki mislijo vprihodnje dnarja iz hranilnice na pósodo vzeti, to novo napravo na znanje damo, radi spolnemo to željo.

Človek lahko dolg naredí, plačati pa ga, mu je dostikrat zelo težavno. Vsak pa lahko zapopade, da tudi tisti, ki je komu dnarja posodil, pričakuje ob svojem času povračila izposojenega dnarja. Hranilnica je tako rekoč velik gospodar, ki veliko razposojuje, pa tudi povračil ob pravem času pričakuje, da ne pride v kake zadrege.

Ljubljanska hranilnica je pretečene leta veliko dnarja razposodila gruntnim posestnikom na kmetih proti temu, da bo, če bi dnarja potrebovala, posojilo posestniku pol leta pred odpovedala in da o pol leta po ti odpovedi (Aufkündigung) ima dolžnik svoj dolg ji plačati. Skušnje pa so učile, da skor nobeden tacihi dolžnikov ni prišel in ni plačal, ker ali ni imel dnarja ali ga tudi drugod ni mogel na pósodo dobiti, da bi bil dolg povernil hranilnici. Hranilnico pa težko stane, gospodarja na kant djati, zato ker ji je žal, ako bi ob svoj grunt prišel, in ker tudi dobro vé, da se grunti pod njih vrednostjo prodajajo, ako pogostoma boben poje, ker sedanji čas ni veliko kupcov, da bi dnarja odveč imeli in bi hrepeneli po zemljiših.

Ker hranilnica tega rada ne stori, da bi na to vižo iztirjevala svoje kapitale, ostanejo dolgovni na gruntih leto za letom, in dolžnik tak je svoje posestvo ne le za se, temuč tudi za svoje naslednike (erbe) in naslednikov naslednike obložil s bremenom, ktereга mora on sam, sin njegov in unuki njegovi s tem nositi, da moraje neprenehoma činž plačevati. Tako je gospodar zakopal celó svoje naslednike v davšine, ktere bi jih morebiti ne zadevale, ako prvi gospodar, ki je dolg na grunt naredil, bi ne bil tako lahko dnarja v hranilnici na pósodo dobil.

Da se vse to odverne in dolžniku polajša poplačevanje njegovega dolgá na tako vižo, in ga to celó nič težko ne stane, je v gori omenjeni seji hranilnica to reč tako naredila, da zamore dolžnik vés svoj dolg s činži vred v 20 letih tako poplačati, da navadnih 5 gold. od 100

na leto činža plača, zraven teh 5 gold. od 100 pa še 3 gold. od 100 za odbitek dolgá. Z 8 gold. od 100 se je v 20 letih celi dolg s činži vred sam poplačal.

To je velika polajšava za dolžnika, kar mu bo sledeči prerajt očitno dokazal.

Postavimo, da je kdo 100 gold. dolžán, in da ne more svojega dolga 20 let plačati, — po tem takem bo na činžu po 5 gold. od 100 v 20 letih mogel plačati 100 gold., in čez 20 let ima še zmiraj tisti dolg od 100 fl., tedaj ima plačila 200 gold.

Če pa po ti novi napravi plačuje vsako leto navadni činž po 5 gold. od 100, in verh tega še 3 gold. od 100 kakor plačilo na odbitek dolgá, tedaj skupaj 8 od 100, je tedaj v 20 letih plačal 160 gold.; očitno je tedaj pridobil 40 gold. pri vsacih 100 gold., ker po preteklih 20 letih je kapital (dolg) in činže popolnoma poplačal, kar se je le zatega voljo moglo zgoditi, ker plačani 3 goldinarji od vsacih 100 gold. se vsakega polleta od dolgá odpisujejo, se tedaj njegov činž zmiraj pomanjšuje, zraven tega pa se tudi presežek povračila za 5 od 100 v rajtingo kapitalu na dobro pripisuje.

Naj tedaj tisti gospodarji, ki so hranilnici kaj dolžni, in kateri hočejo prostovoljno svoj dolg na to novo vižo poplačati, se oglasijo pri vodstvu hranilnice in mu povejo, da jih je volja po imenovani poti v 20 letih poplačati svoj dolg.

Polajšava ta je očitna; nadjamo se, da bo prav všeč mnogim posestnikom, ki ne morejo ob pravem času vsega dolga na enkrat plačati.

Starozgodovinski pomenki.

O imenu Styria, Štirsko, Štajarsko, Steiermark.

Razložil Davorin Terstenjak.

(Dalje.)

Takošna domačnica azijska je tudi beseda parn, pern od glagola: par, pur, bewegen, vorrücken; odkodar: parvan, parvata, Hervorragung, Spitze, Berg. Po Pohorji sem še čul: na perni, na pernici, to je, na podgorji, in znamenito je, da v moziški fari stanuje kmet, kateri se piše Pernos, po hiši pa se velí Podgoršek.

Kraje, na Podgorji stoječih, imamo več po Slovenskem, n. pr., Pernica pri Muti, Perniče, Pernikar na Kranjskem, in blizo Lotmera je vas pod severno panogo brega stoječa, kateri pravijo Pernožlavce, na izhodni panogi stoječi pa Podgorica.

V slovenskih rodovinskih imenih se to pretolmačanje ali obnovljanje starega imena z novim pogostoma nahaja, na primer: Trapinek, po domače Jamnik, cerkvenoslov. trap, fovea, jama, Bricman, po domače Vukounik, od brik, brek, še v Istri in na Kerškem otoku znana beseda v pomenu pes, primeri ogersko farkaš, Veršek, po domače Naberdnik, Čeunik, po domače Kernik, od čelo = ker, die Spitze, čelo je iz kal, kakor čer iz kar, ker; Poserpnjak, po domače Kosiunik, Sole, po domače Vodenik, od sansk. salan, salila, aqua, primeri imena rečic: Sala na Ogorskem, Štajarskem in Kranjskem; sem spada Solča, Souča, Cečounik, po domače Nabernik od cet, keltiški cot, coit, sansk. kota; Marot, po domače Mrakovnik, od Marota, boga teme, smerti. Je še tudi nekdo, kateri se piše Apat, po domače Mešnik. (Glej Repertoire des Taufbuches der Pfarre Altenmarkt.) V staroterški fari na Štirskem je kmet, kateri se piše Žirnik, po domače Serušnik. Tako je tudi korenika žiti enkrat pomenila gibati, teči, ker imamo rečice Žir, enakolično korenkam an, an-huma, anima, in Una, Anas, Hana. Po takem so večidel imena slovenskih gor in rek azijske domačnice „indigenae“. Na Ruskem je rečica z imenom Beseda

enakolična koreniki sansk. ri, rič; primeri slovensk. reka, rečem, geršk. reo, — saigh, adipisci, segnuti, Saga, ime rečice na Štirskem in Kranjskem, in nemško sagen, Sage = rečem. Na Českem teče Sazava, g = z, po keltiški Seguana, Sequana. V to versto spada ime rečice Mišlinja, die Mies, Miesling, od korenike mi, mih, giessen, fließen. Kakor iz an = bewegen, je anhuma, anemos, anima, pa tudi Anas, Una, Hana, tako iz mih tudi misel in Mislinja, primeri sanskritsko man = misliti, in keltiško mana = voda, latinski manare. Tudi v imenu reke Tragisus, današnji Trais, Trasen, teči pomen gibanja, sansk. trag, gehen, bewegen, ruski tro-gaju = strecken, primeri Trages v gornjem Štirskem.

Takošna azijska domačnica je tudi sar, ser, fluere, ire, gehen, bewegen, saras flüssig, Milch, slov. svāra, lat. serum, zato imena vasí v mokrih krajih stoječih: Seruše, Priserje itd. Tudi Sura, Sora spada v to versto, in na Štirskem pomeni sura, die Flüssigkeit. Še od Marboržanov po dežji lahko govoriti čuješ: „durch die Gasse fließt eine abscheuliche Sura“; primeri suro v cerkveno-slov. humidus, Sura, ime reke na Ruskem, Sora na Kranjskem. Kakor Suro nahajamo na Ruskem, tako tudi Ipata = Ipava, Vipava.

Tudi beseda dun med te domačnice spada, sansk. dhu, agitare, bewegen, dhuma, Dunst, slov. duma; pa kakor iz tur — enakopoznamljajoči besedi — je taurus, turan, tora, tako tudi iz dhu, slovenski dun v imenih gor: Veldun, kraj Mure, ponemčeno Wildon, Veldun, breg v Halozah, to je, veliki dun, der grosse Berg, postalo, primeri še dulec, zduti, zdunoti, v katerih besedah tiči pomen povišanja. Primeri Haveledun, Nevodun.

Iz teh primer se vidi, da ne smemo vsake besede berž za ptujko imeti, ako je današnji jezik več ne pozna, pa tudi dobavljamo prepričanje, da je, ker toliko drugih besed smo še ohranili, za katerih razumljenje nam le sanskritski jezik ključ podaja, tudi beseda Stira, Stirčan slovenska in starim Slovencom bila znana in v rabi v pomenih: voda, gora in bik.

(Dalje sledí.)

Ozir v stare čase.

Smešna se pripovedava dogodba, kako so prejeli Rimljani zakone ali postave od Gerkov.

Ko so namreč Rimljani od Atencov prosili zakonov, ktere jim je Solon dal, snide se veliki zbor atenski, in po dolgem posvetovanji: ali dali bi Rimljanom postave, ali ne: sklenili so, da hočejo poslati v Rim modrijana gerškega ki bode razsodil: ali so Rimljani dostojni imeti tiste postave, ki jih je preslavni Solon zložil gerškim narodom, ali ne. Ako bi modrijan spoznati utegnil, da Rimljanje zavolj svojega neznanja ne zaslužijo tacih postav, mu je bilo ukazano, se domú verniti ne pokazavši jih tam nikomur.

Rimljansko starašinstvo nekako zvé, kaj so si Atenci zmislili, ter se močno preplaši, ker v Rimu ni bilo takrat nobenega modrijana, ki bi bil kos s tako premodrim Gerkom razgovarjati se. Po dolgi skerbi v tej zadevi sklene slavno starašinstvo, da hočejo dobiti kakega bedaka, ki se bo pričkal z gerškim modrijanom. Ako se dogodi, da bi bedak modrijana prekosil, bode to Rimljanom še v večjo čast, ker je njih bedak od Gerka modrejši bil; ako pa modrijan zmaga, vsaj ne bodo mogli se bahati Atenci, ker gotovo slave ni, bedaka v kozji rog zapoditi.

Ko je atenski poslanec primahal v Rim, peljajo ga na ravnost na kapitol, kjer je sedel bedak na visokem mestu, oblečen kot rimsk starašina; pa od starašinstva mu je bilo ukazano, da kar ziniti ne smé.

Pripeljavši atenskega poslanca pokažejo mu norca, rekši: da je ta starašina verlo pameten, učen in prebrisan človek, ali da močno močno malo govori. Zato tudi Ate-

nec ni nobene besede reči hotel, temveč povzdigne samo proti norcu perst žugavnik. Bedak misli, da Atenec žuga mu oko izpraskati; pa spomnivše se, da ne smé ne besede spregovoriti, tudi on vdigne tri perste, misleč s tem pokazati: ako Gerk misli meni eno oko izkopati, hočem jez njemu obedve in s tretjim perstom hočem ga razun tega še zadaviti.

Modrijan, ki je povzdignivši perst hotel pokazati, da je le eno edino bistvo, ktero vse vlada, misli, da norec povzdignivši tri perste prikazuje v Bogu pretekli, sedanji in prihodnji čas kot eno edino reč. Torej si misli, da je starašina verlo učen mož. Potem odpre svojo pest in pokaže dlan norcu, misleč mu s tem reči, da pred Bogom nič ni skritega. Ali norec razume to vse drugač in misli, da mu Gerk pretí zausnico pritisniti, in stisnivši svojo dlan pokaže modrijanu pest žugaje mu ž njo, da hoče on zausnico s pestjo po glavi mu plačati. Gerk, ki se kaj takega nadjal ni, razloži vse drugač in misleč, da Rimljan s stisnjeno pestjo hoče reči, da Bog vés svét derži v svoji roki, razsodi po tem, da Rimljanje znajo več ko hruške peči, in torej jim dá Solonove zakone brez vsega daljnega izpraševanja in mudenja.

L. A.

Novičar iz avstrijskih krajev.

Iz Ljubljane. V četrtek zjutraj ob 5^{3/4} uri so se presvitli cesar po železnici pripeljali v Ljubljano, se pa po zajterku naglo v Terst naprej podali obiskat Svojega brata nadvojvoda Ferdinanda Maksa, kterege je v sredo zjutraj nesreča zadela, da je, ker sta se konja splašila, s kočije padel in si možgane tako pretrešal, da je brez zavesti obležal. Terž. časnik od srede naznanja, da so mu berž pušali in pijavke stavili in da potem mu je odleglo. Včerajni časnik razglša veselo novico, da je svetlemu nadvojvodu čedalje bolje, ki pa še zmiraj leži v ptuji hiši blizo tam, kjer se mu je nesreča primerila. Presvitli cesar, ki so prišli v četrtek popoldne v Terst, so bili z naj večjim veseljem sprejeti.

Iz Ljubljane. Krajnska kmetijska družba, ki si v čast šteje vse predsednike avstrijskih kmetijskih družtev v versti svojih družbenikov imeti, je po enoglasnem sklepu letošnjega velikega zbora tudi svetlega bana gosp. grofa Jelačića za svojega častnega družbenika izvolila in mu spodobno poklonila dotični diplom. Svetli Ban je blagovolil te dni prejem diploma s sledečim dopisom družbi poterditi:

„Slavnom gospodarskom družtvu u Ljubljani! Izbor moj za člana slavnog gospodarskog družtva odlikuje me i ja se na izkazanoj mi časti toj, kao što i na diplomu, koju sam uz cienjeni dopis od 10. septembra t. g. br. 256 primio, sërdačno zahvaljujem.“

„Neka slavno družtvo izvoli sa moje strani primiti izraz radosti nad uspiehom, što ga je marljivim nastojanjem svojim postiglo i kog u domovini mojoj i ja želim dokučiti, rado ugledavši u sporazumljenju susiednih istovèrstnih družtvah jamstvo za polučenje svèrhe ove. Osobitim što-vanjem ostajem slavnog družtva pripravan

Jellačić s. r., fzm. ban.“

Iz Ljubljane. V pondeljk je bilo vpričo predsednika kmetijske družbe gosp. Terpinca in nekterih gosp. družtvenikov izpraševanje kmetijskih učencov iz 1. in 2. leta; veselilo nas je tudi, da so nekteri kmečki gospodarji prišli poslušat. Izpraševani so bili iz 1. leta ali iz ljubljanske kmetijske šole: Hofer Anton iz Kota na Dolenskem, Marmolja Andrej iz Jasna na Notrajskem in Vičić France iz Ternovega na Notrajskem: iz naravoslovja in kmetijske kemije, iz znanstva zemljin, iz rastlinoznanstva, iz reje sadja, murb in svilodov (židnih gosenc) in pa iz živinoreje; izpraševali so zraven začasnega profesorja kmetijstva gosp. D. Dežmana,

kaj bi ne storil? če tudi živini ne koristi (ne nuca), pa meni koristi, ker brez plačila ne bom pušal¹. Treba je tedaj, da so gospodarji sami tako razumni in ne dajo svoji živini brez potrebe pušati, ker je očitno, da zguba kervi je zguba moči, mesa ali mleka, in da zamore potem tudi tako oslABLJENA živina lože zboleti. V mnogih boleznih je pušanje velika dobrota in potreba, ne da bi katerikrat živina preveč kervi imela, ampak zato, ker se v mnogih boleznih v nekatere životne dele: pljuča, serce, možgane itd. preveč kervi navalí in tak naval kervi se ne dá, kadar je hitrega oprostjenja s kervjo potopljenih delov potreba, na nobeno drugo vižo tako gotovo odpraviti, kakor da se živini kervi vzame. Če pa ni bolezní in so okoljšine take, kakor na priliko, da je kje kaka kuga, ktera napada raji bolje rejeno živino, takrat se dá to drugač storiti in sicer s pomanjšanjem tečne piče, da se konjem manj ali celó nič ovsa ali družega žita za tisti čas ne daje in tudi goveji živini bolj redivna klaja odtegne, poleti pa je zelena klaja in paša naj bolja namestnica pušanja. Še vse premalo je spoznana velika moč, ki jo ima zelena — bolj vodenčnata — klaja do kervi: ona nareja kri bolj redko, rudečo in jo, kakor pravimo, čisti. Vse to pa stori, da živini potem ni treba pušati, ako ni — kakor smo rekli — očitno zbolela za kakim prisadom ali silnim navalom kervi do možganov, pljuč itd.

Starozgodovinski pomenki.

O imenu Styria, Štirsko, Štajarsko, Steiermark.

Razložil Davorin Terstenjak.

(Dalje in konec.)

Da se povernemo spet na svoj predmet in sicer k dokazovanju, da so Torščani (Taurisci) in Štirčani (Stiriates) bili slovensko pleme, ne pa keltiško, moramo še omeniti, da gerb Štirije tudi to terdilo podpira. V štirskem gerbu vidimo une znamenja, ktere na rimsko-slovenskih kamnih sto in stokrat nahajamo. Naši domači zgodovinarji vsi mislijo, da je žival štajarskega gerba panter; tudi v diplomatskih pismih velja za panterja. Al podoba nam očitvidno kaže, da to je kriva misel. Panter nima griv, žival štajarskega gerba pa ima grive, toraj je lev. Leva tudi spričujejo plameni, kateri mu iz mnogih delov života švigajo¹). Lev je znamenje (simbol) sonca v nar večji toploti, ali letne vročine, — zato ognjeni plameni. Ta žival ima dalje rogova, in iz te sostave se vidi, da ima mitologično podval. Rogovi so vlastina Šiva-ta, kakor lev Radogosta, gerb je toraj slovenskega početka in zaznamuje združeno častje nar glavnih božanstev noriških Slovincov. Ker levov z odpertimi lapami²) in možkih podob z bikovimi rogovi in ušesi iz rimskega časa več nahajamo, tedaj slobodno sklepamo, da so ta gerb že stari Štirčani — Torščani in Norčani rabili.

¹) Glej podobo štirškega gerba v Muharovi „Gesch. der Steierm.“ II. B. na početku.

²) Takih levov je več v Celi; tam ste tudi dve podobi možki z bikovimi rogovi in ušesi. Pa naj nobeden ne misli, da ti podobi očitujete Osirida, ali pa kakošnega „Flussgotta“. To zamoremo s terdnimi dokazi spričati, da se Osiris nikdar ni tako očitoval, tudi ni „Flussgott“. Nekteri učeni se nemorejo ločiti od domišljije, da vsak spomenik, kateri ima rimsk napis, bi ne bil rimsk, akoravno je že več kakor pred pol stoletjem učeni Nemeec Kasimir Häffelin dokazal, kako so si Nemci kraj Rajna rimske imena pridevali, rimske umetnosti si prilastovali, svoje molike po rimskih obrazovali, grobne spominke v latin-skem jeziku napravljali itd. (Glej Aila Academiae Theod. Palat. Tom. V. historicus str. 19.) Kar v tej zadevi od Nemcov velja, to tudi od Slovincov. Tudi ostroumni Ambr. Eichhorn spozna to resnico, da niso vsi rimski spominke od Rimljanov, temoč od domačih Noričanov postavljeni bili. (Glej Amb. Eichhorn „Beiträge zur ältern Gesch.“ I. str. 39.) Pis.

Že Muharju so ti levi zmešnjave delali, da ni vedil nikamor z njimi, zato piše res zadosti smešno: „Čudne so res mnogotere starodavne levove podobe, ki jih nahajamo na srednjem in doljnem Štajarskem, ktere deloma med sprednjima tacama človeško podobo ali ovnovo glavo deržé, kakor v Admontu, Št. Martinu poleg Gradca, v Strassgangu, Stallhofen-u, Mariboru, Waltersdorf-u, Slov. Bistrici, Št. Marjeti poleg Cela, v Laškem, Celi, Polzeli, Dobernskikh Toplicah. Ali morebiti te podobe kažejo na lov in boj prvotnih stanovnikov s takimi zverinami na Štajarskem ali sploh s takimi pošastmi?“ Predragi Muhar! Al bode zamogel kateri naravoslovec dokazati, da so levi nekđaj tudi na Štirskem divji živeli! Ali se bode kak naravoslovec potrudil nam dokazati, da je štirška zemlja nekđaj rodila „pošasti“ možoleve, ovnoleve itd.? Lev in beran (oven) spadata v slovensko bogočastje, in sadaj še pričujejo ne samo podobe levov in beranov na rimskih spominkih, temoč tudi imena v rimskih napisih Levcimari in Levkamul *) = Leo in Leonorus, Leonorius, Löwenmund, in Veranus, da je Slovenec te živali napravil in se nekđaj pred njimi kot znamnji svojih božanstev uklanjal.

Prijateljsk dopis o družtvenih zadevah **).

Iz Koroškega.

Kmali se bo četrto leto pričelo, kar je bilo družtvo sv. Mohora v Celovcu osnovano. Zdi se nam torej potrebno, družtvenemu odberu pohlevne želje mnogih družtvenikov, s kterimi smo imeli priložnost govoriti, ponižno razodeti, da jih pred začetkom novega leta prevdari in pretehta. Ako pa komu niso po volji, naj se oglasi, da se resnica prav spozna. Veliko voliko je na tem ležeče, da se z izdavanjem knjig vselej prava pot zadene. Le toliko časa bodo udje družtvu zvesti ostali, dokler se njih dnarji v izdavanje dobrih knjig obračajo. Vsaka knjiga, ktera ni v čisti in pravilni lahko razumljivi slovensini pisana, naj se brez pomislika odverne, ali pred natisom vsaj toliko popravi, da nje branje človeku zoperno ne bode. Želje, ki so bile v „Novicah“ oznanjene, so popolnoma tudi naše. Samo to-le še dostavljamo.

Pred vsim drugim se nam zdi potrebno, za našo mladino skerbeti. Zatorej bi bilo po naših mislih želeti, da

*) Levcimar = Leander, Lavomar, Lavoslav, Levkamul od levko, lev, in mule, nemški: Maul, Leonorius, Löwenmaul, Löwenmund. Pervešnji izpeljavi imen Levcimar = Lučimar in Levkamula = Mila lega niste resnične, zato ju zaveržemo. Zavaljo Levkamul namesto Levkomul, primeri Velkaverh namesto Velkiverh, lastno ime rodbine kranjske. Ime Levcimar se nahaja med napisi celskih rimskih kamnov, Levkamul pa med napisi sekovskih rimskih spominkov. Na obeh mestih je, kakor je znano, dosti levovih podob. Veranus Sammi filius se nahaja v Neumarktu, tam, kjer starinoslovci stare Norceje iščejo. V tem napisu toraj imamo dvoje čistih slovenskih imen: Beran in Samo. Na koroških rimskih kamnih najdemo polatinčeno ime Levcimar v Leonatus. Že gori sem rekel, da je lev znamenje sončne vročine, ker so levove grive zaznamovale sončne žare, zato v besedah fobe, griva, in foibos, sonce, juba, griva, in jubar, svetloba, gran, keltiški: sonce in griva vlada sorodnost. Tudi v slovanskem jeziku nahajamo Kason, bog sonca, od sanskritiške korenike kas, lucere, in kaša, keša, der haarige, zottige, lockige (zato Slovinci pravijo kozlu in ovnu: kaško, keše, keško). Ime Libušine, sestre Kaša, Kaška, toraj pomeniti zna: die Lockige, ali pa: die Glänzende; slednje se mi zdi verjetniše, ker ima tudi ime Brela od berleti, flackern. Ker nahajamo toliko lastnih imen slovanskih, kterih pomen nam le sanskritski jezik stolmačuje in ktere so slovanske, akoravno nič več ni ostalo od korenike drugih izpeljancov, kakor lastno ime, kdo bode tedaj dvomil, da so tudi druge imena takošni azijski domačniki, postavimo Isson, Ilunko itd.? Pis.

**) Čeravno, razun poslednjih verstic, ta spis nič novega ne obsega, česar bi ne bili naši listi že omenili, mu vendar nismo mogli odreči natisa, ker nam je došel iz Koroškega od moža, kterega, kakor sl. družtvo sv. M., tudi mi spoštujemo. Vred.